

پاسخ رشد و پارامترهای عملکردی بره‌های نر نژاد کردی به سطوح مختلف گیاه داروаш

امین ولی زاده قلعه بیگ^۱، نورمحمد تربتی نژاد^۲، سعید زره داران^۳ و رضا اشکانی فر^۴

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد ۲ و ۳- استاد و استادیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

۴- کارشناس ارشد و مسئول مرکز اصلاح نژاد گوسفند کردی شمال خراسان

* امین ولی زاده قلعه بیگ - valizadeh64@gmail.com

چکیده

به منظور بررسی امکان استفاده از گیاه داروаш به عنوان ماده خوراکی در جیره بره‌های پرواری کردی، آزمایشی با استفاده از ۲۴ بره (متوسط وزن زنده $1/5 \pm 31/06$) انجام شد. این آزمایش شامل ۴ تیمار و ۶ تکرار بود. بره‌ها به ۴ گروه (تیمار) تقسیم شده و در باکس‌های انفرادی قرار گرفتند. تیمارهای آزمایشی به ترتیب شامل سطوح ۰، ۵، ۱۰ و ۱۵ درصد داروаш بودند. طول دوره آزمایش ۶۰ روز بوده و به علاوه ۲ هفته دوره عادت‌پذیری در نظر گرفته شد. میزان اضافه وزن، افزایش وزن روزانه، خوراک مصرفی و ضریب تبدیل غذایی تعیین گردیدند. نتایج نشان داد که مصرف خوراک در گروه مصرف کننده ۱۰ درصد دارواش به طور معنی‌داری نسبت به سایر تیمارها بیشتر بود ($p < 0/05$). ضریب تبدیل غذایی در گروه مصرف کننده ۵ درصد دارواش به طور معنی‌داری نسبت به سایر تیمارها بالاتر بود ($p < 0/05$). همچنین بین تیمارهای آزمایشی در صفت افزایش وزن روزانه تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد ($p > 0/05$) درحالی که برای صفت اضافه وزن تفاوت‌ها معنی‌دار بودند ($p < 0/05$). نتایج این تحقیق نشان داد که گیاه دارواش تا ۱۵ درصد بدون کاهش در عملکرد قابل استفاده در جیره بره‌های پرواری است.

واژه‌های کلیدی: دارواش، جیره غذایی، بره پرواری، علوفه.

مقدمه

با توجه به رشد جمعیت در جهان، توانایی محدود مراتع در تولید، کم آبی و خشکسالی، منابع خوراکی معمول تکافوی نیازهای دام را نمی‌نمایند. لذا به کارگیری منابع جدید خوراک دام، می‌تواند گامی بلند در جهت گسترش کمی و کیفی صنعت دامپروری به شمار آید. نام دارواش به کلیه گیاهان نیمه انگلی خشبی نسبت داده می‌شود که مشهورترین خانواده‌های این گیاهان، Lorantaceae و Viscaceae هستند. گونه‌ای که در شمال ایران می‌روید، *Viscum album* است (مادیبل و ریچز، ۱۹۹۲). دارواش بخشی از علوفه دام‌های شمال کشور را تشکیل می‌دهد و از جمله محصولات جنگلی است که از قدیم توسط مردمان بومی جهت تغذیه دام و نیز مصارف دارویی استفاده می‌شده است. این گیاه به طور گسترده در جنگل‌های اروپا، آسیا و شمال آفریقا دیده می‌شود. در ایران نیز این گیاه را می‌توان در استان‌های گلستان، مازندران، گیلان، کردستان، خراسان، تهران و سمنان مشاهده نمود (مظفریان، ۱۳۸۳). متوسط غلظت ماده آلی، پروتئین خام، چربی خام، ADF و NDF در دارواش، بر اساس ماده خشک، به ترتیب ۹۱/۳، ۶/۲، ۶/۵، ۱۸/۶، ۳۱/۴ درصد تعیین شده است (دریا و همکاران، ۲۰۰۷). چنانچه دارواش بر اساس اصول صحیح جنگل‌داری و در راستای حفظ و بهبود جنگل‌ها برداشت شود، منبع قابل توجهی از خوراک دام به دست خواهد آمد.

مواد و روش ها

نمونه های داروآش از درختان جنگل شصت کلاته (۱۲ کیلومتری جنوب غربی شهر گرگان) جمع آوری شد. نمونه ها پس از جمع آوری در هوای آزاد خشک شدند. تعداد ۲۴ رأس بره نر کردی از مرکز اصلاح نژاد گوسفند کردی شمال خراسان واقع در ۱۵ کیلومتری جنوب غربی شهرستان شیروان انتخاب و در قالب مشاهدات تکرار در زمان با استفاده از ۴ جیره آزمایشی (تیمار) و ۶ تکرار در باکس های انفرادی به مدت ۶۰ روز پرور شدند. جیره های آزمایشی شامل سطوح ۰، ۵، ۱۰ و ۱۵ درصد داروآش بودند. تراکم مواد مغذی جیره های آزمایشی بر مبنای جداول استاندارد تنظیم و مدت ۲ هفته عادت پذیری برای مصرف جیره های آزمایشی منظور گردید. در طول آزمایش کلیه دامها در ۲ نوبت تا حد اشتها تغذیه و میزان مصرف روزانه خوراک اندازه گیری شد. جیره ها بر اساس ماده خشک شامل ۶۰ درصد کنسانتره و ۴۰ درصد علوفه تنظیم شد. کلیه بره ها هر ۲ هفته یک بار توزین شده و افزایش وزن روزانه و مصرف خوراک محاسبه گردید. در پایان آزمایش داده های مربوط به افزایش وزن زنده، افزایش وزن روزانه، خوراک مصرفی و ضریب تبدیل غذایی با استفاده از رویه Mixed برای تصحیح وزن اولیه بره ها این عامل به عنوان کواریت در مدل وارد شد. نرم افزار آماری SAS (2000) و مورد تجزیه آماری قرار گرفت.

نتایج و بحث

اطلاعات مربوط به صفات اندازه گیری شده در جدول ۱ ارائه شده است. وزن نهایی بره ها تحت تاثیر جیره های آزمایشی قرار نگرفت. میانگین افزایش وزن زنده بره ها در پایان آزمایش در گروه های آزمایشی ۱ تا ۴ به ترتیب ۱۰/۷۸، ۱۱/۸۴، ۱۰/۷۸ و ۱۰/۹۳ کیلوگرم که اختلاف معنی داری در تیمار ۲ مشاهده شد ($p < 0.05$) و میانگین افزایش وزن روزانه در کل دوره برای گروه های آزمایشی مزبور به ترتیب ۱۹۲/۵۵، ۲۱۱/۵۸، ۱۹۲/۹۲ و ۱۹۵/۳۵ گرم بود که اختلاف معنی داری با هم نداشتند ($p > 0.05$). میانگین مصرف ماده خشک روزانه در گروه های آزمایشی به ترتیب ۱/۹۶، ۱/۹۳، ۲/۳۴ و ۱/۷۲ کیلوگرم بود که اختلاف بین آنها معنی دار و در تیمار ۳ بالاتر از بقیه تیمارها بود ($p < 0.05$). ضریب تبدیل غذایی نیز در تیمار ۲ نامطلوب تر از بقیه تیمارها بود ($p < 0.05$).

جدول ۱- میانگین پارامترهای مربوط به عملکرد در تیمارهای مختلف

صفات مورد اندازه گیری	فاقد داروآش	۵٪ داروآش	۱۰٪ داروآش	۱۵٪ داروآش
افزایش وزن زنده (کیلوگرم)	۱۰/۷۸ ^b ± ۰/۲۳	۱۱/۸۴ ^a ± ۰/۲۳	۱۰/۷۸ ^b ± ۰/۲۳	۱۰/۹۳ ^b ± ۰/۲۳
افزایش وزن روزانه (گرم در روز)	۱۹۲/۵۵ ± ۶/۳۶	۲۱۱/۵۸ ± ۶/۳۴	۱۹۲/۹۲ ± ۶/۴۴	۱۹۵/۳۵ ± ۶/۴۹
ماده خشک مصرفی	۱/۹۶ ^b ± ۰/۰۴	۱/۹۳ ^b ± ۰/۰۴	۲/۳۴ ^a ± ۰/۰۴	۱/۷۲ ^c ± ۰/۰۴
ضریب تبدیل غذایی	۹/۰۲ ^b ± ۰/۴۳	۱۲/۸ ^a ± ۰/۴۲	۱۱/۰۱ ^b ± ۰/۴۳	۷/۹۴ ^b ± ۰/۴۳

حروف متفاوت در هر ردیف نشان دهنده وجود تفاوت در سطح آماری ۵٪ می باشد.

نتیجه گیری کلی

بر اساس نتایج این آزمایش چنین استنباط می شود که داروآش را می توان به عنوان یک ماده علوفه ای، تا سطح ۱۵ درصد در جیره غذایی بره های پرواری مصرف نمود.

منابع

- (۱) مظفریان و. ۱۳۸۳. درختان و درختچه های ایران. انتشارات فرهنگ معاصر. ۱۰۰۳ ص.
- 2-Parker, C. and Riches, C.R. 1993. Parasitic weed of the world:biology and control. CAB International, Wallingford, UK. p. 332.
- 3-Derya Umucalılar, H., Gulsen, N., Coskun, B., Hayirli, A. and Dural, H. 2007. Nutrient composition of mistletoe (*Viscum album*) and its nutritive value for ruminant animals. *Agroforestry Systems*, 71:77-87.

Growth and functional response parameters of male lambs to different levels of mistletoe (*Viscum album*) plant

A. Valizadeh ghale beyg¹, N.M. Torbatinejad², S. Zerehdaran³, R. Ashkanifar⁴

- 1- M.Sc. student of Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources
2- Professor of Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources
3- Assistant professor of Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources
4- M. Sc. And expert of kordian sheep breeding station North of Khorasan
*Corresponding E-mail address: valizadeh64@gmail.com

Abstract

In order to study the possibility of using mistletoe plant as a feedlot in diet of male kordi lambs, an experiment was conducted with 24 kordi male lambs ($31/1 \pm 1/54$ kg average live weight). Experiment was including 4 treatment and 6 replications. Lamb divided in four groups and located in individual box. Treatments were consisted of 0, 5, 10 and 15 percent mistletoe plants. The experiment lasted for 60 days, plus adjustment period of 14 days. Weight gain, average daily gain, feed intake and feed conversion ratio were determined during productive period. Data were analysed in a repeated measures design using SAS software. Results showed that feed intake in group consuming 10 percent mistletoe, were significantly higher than the other treatments ($p < 0.05$). feed conversion ratio in group consuming 10 percent mistletoe, were significantly higher than the other treatments ($p < 0.05$). The results showed no significant different in average daily gain ($P > 0.05$) while Weight gain were significant between experimental treatments ($p < 0.05$). The results showed that mistletoe can be used in the diet of fattening lambs up to 15% without decrease in performance.

Keywords: Mistletoe (*Viscum album*), Diet, Fattening Lambs, Forage